

1943, február 20. [Londýn.] — Stanovisko prezidenta Beneša k ľudáckemu režimu a k otázke jeho likvidácie, zaslané tajnou cestou slovenským odbojovým skupinám.¹

1. Obdržel jsem vaše zprávy ze Slovenska² a děkuji vám za ně srdečně. Potěšily mne a nás všechny. Je třeba, aby se zpravodajství za každou cenu udrželo a aby bylo častější. Události půjdou nyní už rychle a v rozhodujících chvílích by stálý styk a dobré zpravodajství mohlo na převrat na Slovensku i v zemích českých míti vliv rozhodující. My se budeme nyní snažit dávat také vám zprávy soustavně. Udáme vám vždycky přesně, od koho zprávy pocházejí, zda-li od prezidenta či od vlády a presidenta kolektivně, či konečně od toho nebo onoho slovenského ministra. Pracujeme zde v plné loyaltě a nechceme navzájem nic tajit i v takovém případě, kdy se v názorech rozcházíme.³ Dnešní zpráva pochází ode mne a bude dána zde všem ostatním na vědomí. Pozdravujte ode mne osobně všechny přátele. Sdělte, že na věci slovenské stále myslím a uvažuji velmi pečlivě a starostlivě, jak vše připravit a nově v republice organizovat. Příští má rozhlasová řeč bude adresována speciálně na Slovensko.

2. Netajím vám, že v mezinárodním světle slovenští Quislingové, Tisové, Tukové, Sidorové, Machové a všichni ti spisovatelští a žurnalističtí zaprodaní pochopové pověst Slovenska a Slováků nesmírně poškodili, přímo ji zničili, a že Slováci následkem toho mají dnes ve světě málo přátel; potřebovali bychom mnohem více zpráv o tom, co se na Slovensku proti režimu a proti Němcům děje, jichž bychom zde mohli více využít jako dokladu spolupráce s námi, sabotáže, odporu k Němcům a k nacismu atd. Dějí-li se takové věci, musíme míti o tom více zpráv.

3. Dále upozorňuji, že fakt, že byl vytvořen tzv. slovenský autoritativní stát s katolickou fašistickou stranou a s vůdcem Tisou, fakt, že existuje Hlinkova garda jako fašistická formace, pronásledování židů za účasti slovenské vlády a hlavně účast slovenského vojska na frontě — to vše vrhá velmi nepříznivé světlo na politické poměry slovenské. Já vím, že se to děje také pod tlakem Němců. Ale že v zemích českých je hrozná perzekuce a denní zabíjení českých lidí, že tam není žádný český politický život možný, že tam nejsou gardy, politické strany a celý politický i hospodářský život je tam v rukou Němců a nikoli Čechů, že se Němci neodvázili žádat ani o jediného českého vojáka — to vše postavilo Čechy už dávno do situace, která jim při pádu Německa dá velikou morální a politickou sílu a už dnes ve světě jim získala mravní mezinárodní postavení veliké. Proto by bylo chybou, kdyby si Slováci neuvědomovali, že budou od mnohých mezinárodních faktorů činěni za slovenský stát a za režim Hlinkovy strany, za Tisu a Tuku, zodpovědnými. Jen ten fakt, že jsme od počátku udrželi zde kontinuitu jednotné předmnichovské republiky a že jako *Čechoslováci* — my všichni společně, Češi i Slováci — *držíme nekompromisně předmnichovský režim, zachránilo Slovensko a Slováky, aby nebyli pokládáni na konci války za poražený národ.* Proto

¹ Dokument je v záhlaví označený ako „Zpráva na Slovensko ze dne 20. února 1943“. V závorce je uvedené, že bola odovzdaná poslovi v Istambule. Dokument nie je nijako bližšie označený a nemá jednaciu číslu. Zpráva bola do Turecka doručená pravdepodobne rádiotelegraficky.

² Nepodarilo sa nám zistiť, ktoré zprávy mal Beneš v tomto prípade na mysli.

³ Londýnska emigračná prax nebola celkom taká, ako ju opisoval Beneš. V materiáli sa často stretávame s ponosami mnohých príslušníkov emigrácie (i členov Štátnej rady a vlády), že sa im nedoručujú odkazy a že nie sú oboznamovaní so zpravami z domova. Politické zprávy z domova sa v tom čase sústreďovali u pol. referenta prez. kancelárie dr. P. Drtinu a u Beneša sa rozhodovalo o tom, kto z činiteľov emigrácie ich dostane na vedomie.

celý ten Tisův — Tukův režim musí být pokládán za *veliký národní zločin* a dle toho se bude musit po vítězství postupovat. Prosim, aby toto bylo všemi na Slovensku chápáno a aby si uvědomili, do jaké katastrofy je mohl celý ten režim dovést, kdybychom my zde situaci nezachránili.

4. Stejně vám nemohu tajit, že právě ten fakt, že Slovensko má relativní svobodu a přece jen si svou vnitřní politiku — i když pod tlakem Německa — dělá samo, bude zde ve chvíli jednání o mír využíván k tomu, aby mnoho anglických a amerických maďarofilů se ve věcech hranic a jiných otázek stavělo proti Slovensku a pro Maďarsko. Nesmí se to podceňovat. A slovenský lid bude musit vědět, až se všechny tyto obtíže dostaví, zač má Tisovi, Tukovi, Sidorovi, Machovi a celé té ostatní bandě děkovat. Každé chytrácké počítání, každé neupřímné kalkulování s Němci a Maďary, každé zahrávání si s fašismem a nacismem se naprosto jistě vymstí a je třeba, aby si to u nás na Slovensku dnes, kdy už je jasno, že Německo prohraje, každý dobře uvědomil. *Informujte o tom, zdůrazňujte to, aby se každý ještě včas vzpamatoval a aby těch, kdo jdou s námi, kdo nám budou pomáhat, kdo tisovský režim budou poškozovat a ničit, bylo co nejvíce.* Jen tak slovenskou pověst napravíme, jen tak ve chvíli jednání o mír slovenské věci zachráníme.

5. Jinak počítejte s naprostou určitostí, že Německo je už poraženo, že svou věc tudíž vyhráme. Nikde ve světě nevezme nikdo ani v úvahu, že by snad Slovensko mohlo být odloučeno od zemí českých nebo že by se snad mohlo počítat na nějaké federace, v nichž by Slovensko bylo samostatnou částí. Ostatně já vůbec nevěřím, že hned přímo z války se dají ve střední Evropě nějaké federace nebo konfederace vytvářet. To bude možno teprve později, po uzavření míru, v klidu a po dlouhém jednání. A zejména to nepůjde bez přímé dohody s Ruskem a jen s jeho souhlasem. Se Sověty máme už definitivní dohodu, že má být rekonstituována předmnichovská republika.

6. Dřívějším politickým stranám a lidem je nutno zdůrazňovat, že hned po pádu Německa je nutno z kořene vyvrátit dnešní režim, odstranit všechny jeho vedoucí a zodpovědné lidi a netrpět už fašistické a fašizující strany. Ty musí hned zmizet. Jinak první vláda po osvobození republiky bude *celonárodní — složená ze všech směrů (i komunistů), které se přičiní o pád starého režimu.* Počítáme s tím, že systém stran bude třeba od základů změnit, a proto ani my zde stranicky nepostupujeme, i když dbáme toho, aby všechny směry byly v zahraničí zastoupeny. Avšak nikdo, kdo s Němci spolupracoval a kdo se jakoukoli zradou provinil, nesmí mít na ničem vůbec ani přímo, ani nepřímo účasti.

7. O tom, jak upravit novou konstituci a poměry slovenské, stále uvažují. Nemáme v úmyslu odtud vám domů něco předem nadiktovat. Budeme dobře uvažovat o všem, co se na Slovensku stalo, kde byly a jsou chyby, a co máme udělat. Co se stane hned po převratě, bude snad musit být nejprve provizorní. Definitivně rozhodneme všechno až doma, po zralé úvaze *se všemi těmi, kteří zůstali věrní, kteří se ničím neprovinili a kteří starý režim pomohli odstranit.* Dle toho, jak věci se budou vyvíjet, sdělíme včas domů každé řešení, které bychom už zde brali v těchto věcech v úvahu.

8. Je nanejvýš nutno učinit co možno nejvíce příprav na Slovensku ve věci vojska, četnictva, policie a orgánů státní bezpečnosti vůbec. Čím více lidí bude možno včas v rámci těchto orgánů získat, čím bezpečnější a pro nás a pro okamžité sjednocení všech zemí spolehlivější budou jednotky vojenské, tím to bude pro Slovensko a slovenský lid ve chvíli převratu všechno šťastnější. Je nutno, aby se ve vojsku soustavně už dnes pracovalo a aby se k převratu a pro státní jednotu včas vše připravilo. Také by bylo třeba, aby se v rámci vojska, najdou-li se spolehliví vyšší velitelé, už nyní připravovaly zásoby výzbroje, uniforem, munice, které by se pak mohly také dát k dispozici do českých zemí.

9. V první chvíli po převratu všichni známí, veřejní vinníci musí zmizet. Ale administrace, úřady vůbec a hospodářský život bude musit v prvních dnech

prostě pokračovat. Úřednictvo, které nic nezavinilo a které bude republice věrné a spolehlivé, nikdo nechce a nebude z úřadů vyhánět. O těchto věcech vám řekneme včas ještě více, aby nenastala zbytečná nedorozumění.

10. Počítejte s dalšími vojenskými úspěchy Rusů. Ke konci jara bude invaze na kontinent. Sovětů se není třeba bát; soudím, že politicky včas s nimi všechno připravíme a dohodneme. Kdyby ovšem slovenský režim chtěl držet s Němci až do konce, mohlo by se stát, že by se vojna přenesla až na Slovensko a Rudá armáda by tam mohla vniknout. Už proto je třeba včas se na Slovensku dnešního režimu zbavit a státí se prostě naším předmnichovským územím, t. j. plně, ve všem se sjednotit s republikou a s její zahraničně uznanou vládou, aby tak celé naše území bylo prostě pokládáno za území spojenecké a dle toho se s ním pak nakládalo.

Jinak se díváme na věci optimisticky a očekáváme pád Německa snad na počátku příští zimy. Já sám odjedu v nejbližší době k politickým jednáním do Ameriky a hned poté navštívím Moskvu, kde budu mítí politická jednání se sovětskou vládou.

Váš
Dr. Edvard Beneš.

SÚA Praha. D 20-32-36/89-96. Odpis(?). Strojopis, originál.

5

1943, marec 4. Ženeva. — Depeša vyslanca dr. J. Kopeckého čs. ministerstvu zahraničia v Londýne so zprávou o rozhovore s poslom odbojovej skupiny na Slovensku R. Fraštackým.

Tajné.

Dne 2. března jsem se sešel s Dr. Fraštackým¹ ze slovenského úřadu. Přijel sem z pověření Dr. Zařka² a jeho skupiny. Tato má důvěrníky v hospodářských institucích, armádě, mezi četníky, pohraniční finanční stráží a nyní proniká též mezi železničáře. Vše se soustřeďuje u Dr. Zařky. Organizace je nejlépe provedena v armádě, kde pronikla ve velení až k samému Čatlošovi, který je ovšem mimo. O armádu, podle vzkazů, není třeba mít obav, neboť je bezpečně proniknuta touto organizací. Ta vede podrobnou evidenci vojenské výroby, zásob i zbraní.

¹ Šlo o Rudolfa Fraštackého (v ilegálnom spojení používal pseudonym Frey, poť. dr. Robert Frey), ktorý bol od r. 1941 riaditeľom spoločnosti „Cukorspol“. V tejto funkcii dochádzal častejšie do Švajčiarska, kde bol v styku s pracovníkom čs. diplomatickej služby dr. J. Kopeckým. Fraštacký pôsobil ako posol nekomunistických odbojových skupín — neskôr ako spojka ilegálnej SNR — a sprostredkoval ich spojenie s Londýnom cez Ženevu. (Vid spomienkovú črtu „Styk s československou vládou cez Švajčiarsko a Turecko“ v zborníku „Nad Tatrou sa blýska“, Praha — Bratislava 1946, str. 57—60.) Po vojne bol Fraštacký poverenikom za Demokratickú stranu a po februári 1948 emigroval.

Citované zprávy od Fraštackého avizoval Kopecký depešou z 1. marca 1943: „Je zde posel ze Slovenska od Agenora (pseudonym O. Mičkovéj — pozn. V. P.) a jeho skupiny. Přinesl důležité vzkazy. 2. t. m. s ním budu mluvit a obsah vzkazů Ti pak sdělím.“ (AMZV Praha, Depeše došlé, 1943, čís. 410, Žen. 76.)

² Dr. ing. Peter Zařka, minister hospodárstva v autonómnej Tisovej vláde od 6. 10. 1938 do 14. 3. 1939. Poslanec Slovenského snemu. V odbojovom hnutí patrila najskôr do Šrobárovho okruhu, neskoršie, v priebehu r. 1944, stal sa členom ilegálnej Slovenskej národnej rady. Za povstania pracoval za Demokratickú stranu vo vedúcich povstaleckých orgánoch.